

Koval P.M.

AKMEOLOGIYA PEDAGOGICAL SKILL IN THE WORKS OF ACADEMICIAN I. ZYAZYUN

The article is devoted to the consideration of the problem of the formation of the pedagogical mastership of future specialists on the basis of the teachings of I. Zazyun. The main points concerning the importance of the person-centered theory in the development of socio-political and economic relations are revealed. The significance of the viscous educational institutions in this process has been determined. Attention is focused on the component of art as a component of the warehousing educational process.

The main provisions of which must have teacher. Particular attention is paid to the emotional sphere as an important component of internal reaction to the acceptance and assimilation of relevant educational information. Emphasized the different arts as a way to creative expression in future careers. Defined as new artistic pedagogy subdystyplinu. Determined not only pedagogy as a science, and science and art in their harmonious combination.

Key words: pedagogical masterstvo, professional training, man-centeredness, art.

Подано до редакції 12.04.2017.

УДК 371.1

© 2017

Луніна В.Ю.

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ УЧИТЕЛЯ: КОМПОНЕНТНО-КРИТЕРІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті проаналізовано погляди науковців на сутність і структуру творчого потенціалу вчителя, розглянуто зв'язок творчого потенціалу педагога і його професійної майстерності. Обґрунтовано компонентно-критеріальну характеристику творчого потенціалу вчителя, яка містить опис конкретних знань, умінь, навичок, якостей за компонентами (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексійно-оцінний), критеріями (мотиваційний, гностичний, організаційно-практичний, діагностично-прогностичний) та показниками творчого потенціалу.

Ключові слова: творчий потенціал учителя, педагогічна майстерність, компонентно-критеріальна характеристика.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Успішна інтеграція нашої держави до загальноєвропейського освітнього простору зумовлює необхідність модернізації освітньої галузі. Висновки експертів проекту “Дослідження творчості та інновацій в освіті у країнах – членах Європейського Союзу” (2010) свідчать про необхідність покращення шляхів розвитку педагогічної творчості [13], а забезпечення неперервного професійного зростання вчителя нині визначено одним із пріоритетних напрямів реалізації основних міжнародних актів в освітній галузі – Меморандуму неперервної освіти Європейського Союзу [6], Стратегічної програми європейського співробітництва у сфері освіти й навчання “Європа – 2020” [12], Платформи для дій “Освіта – 2030” [14]. Одним із головних факторів розвитку особистості вчителя є піднесення його творчого потенціалу, який розглядаємо як складну динамічну характеристику особистості, що інтегрує пізнавальний ресурс, творчі можливості та здібності, готовність до інноваційної педагогічної діяльності, здатність до творчого саморозвитку та самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Наукові дослідження особистості творчого педагога (О. Краснова, Ю. Кучерява, В. Моляко [7], О. Попель, С. Щеглова та ін.) підтверджують інтегративність творчого потенціалу вчителя, його багатокомпонентність, динамічність, здатність до позитивного зростання. На підставі вивчення, аналізу й узагальнення висновків учених вважаємо, що творчий потенціал учителя є складною динамічною структурою, що висвітлює його сутнісні особливості й об'єднує ряд взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексійно-оцінний, кожний із яких вимірюється відповідними критеріями та показниками. Проте на сьогодні не розроблено питання компонентно-критеріальної характеристики творчого потенціалу вчителя, яка містить опис конкретних знань, умінь, навичок, якостей і може використовуватися для вимірювання творчого потенціалу педагога.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в обґрунтуванні компонентно-критеріальної характеристики творчого потенціалу вчителя, яка призначена для вимірювання творчого потенціалу педагога та його окремих компонентів.

Виклад основного матеріалу дослідження... ворча діяльність учителя сьогодні багатьма дослідниками розглядається як головний чинник, який впливає на розвиток творчих можливостей учнів і забезпечує ефективність навчально-виховного процесу. У ході дослідження сутності творчого потенціалу вчителя виявлено, що він тісно пов'язаний із розвитком педагогічної майстерності, професійним самовдосконаленням педагогів. Академік І. Зязюн визначав педагогічну майстерність як “комплекс якостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі” [8, с. 25]. Учений вбачав сутність педагогічної майстерності в особистості вчителя, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на ґрунті реалізації власної системи цінностей. Компонентами педагогічної майстерності, згідно з його поглядами, є гуманістична спрямованість особистості (ціннісні орієнтації вчителя на себе та на учня, на засоби педагогічного впливу, мету педагогічної діяльності), професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності

(комунікативність, перцептивні здібності, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність) і педагогічна техніка.

Педагогічна творчість як різновид творчої діяльності виступає не лише складовою професійної майстерності, а й зовнішнім виразом творчого потенціалу, заснованого на особистісних і професійних якостях учителя (креативність, уява, інтуїція, творча активність, винахідливість, професійна мобільність, педагогічна майстерність, готовність до інноваційної діяльності). С. Сисоєва акцентує, що творчість учителя є сукупністю послідовних і взаємопов'язаних перетворень у творчому розвитку педагога і його учнів: мотивації, характерологічних особливостей, творчих умінь, психологічних процесів, які сприяють успіху людини у творчій діяльності [11, с. 15].

У ході розроблення компонентно-критеріальної характеристики творчого потенціалу вчителя ми виокремили ряд критеріїв і показників, конкретизованих нами на підставі аналізу наукових праць С. Амелюшкіної [1], О. Дорофієвої [2], І. Дубровіної [3], В. Іванченко [4], Н. Мартишиної [5], В. Риндак [9], І. Савельєвої [10] та власного педагогічного досвіду (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії і показники творчого потенціалу вчителя

Компонент	Критерій	Показники
1	2	3
Мотиваційно-ціннісний	Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - наявність потреби в постійному саморозвитку, самовдосконаленні, самоактуалізації для виходу на новий професійний рівень; - сформованість особистих мотивів до виявів творчості у професійній діяльності; - усвідомленість мети власної творчої педагогічної діяльності; - прояв стійкого інтересу до процесу творчої діяльності; - прагнення до успіху при вирішенні творчих дослідницьких завдань; - прагнення до спілкування з колегами щодо педагогічної творчості, до підтримання професійних контактів; - прагнення до пошуку додаткової інформації про освітні інновації та перспективний педагогічний досвід; - осмислення та особистісне прийняття ціннісної природи творчості; - визнання творчого характеру педагогічних цінностей; - наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті і в професії.
Когнітивний	Гностичний	<ul style="list-style-type: none"> - наявність знань про сутність педагогічної творчості, творчий потенціал особистості та особливості процесу його розвитку; - наявність знань про специфіку організації навчально-виховного процесу, що забезпечує ефективну трансляцію знань і способів творчої діяльності; - наявність знань про особливості психічних пізнавальних процесів (пам'ять, увага, уява, мислення); - гнучкість, оригінальність, нестандартність мислення; - критичність розуму, здатність до оціночних суджень; - наявність знань про провідні педагогічні концепції, авторські школи, які вбачають творчість провідною компонентою професійної діяльності вчителя, наукові галузі, пов'язані з проблемою творчості; - наявність знань про способи вияву творчості в ході професійно-методичної діяльності; - ознайомленість із вимогами щодо участі у професійних конкурсах, інших методичних заходах; - ознайомленість із нормативно-правовими документами, які регламентують інноваційну та дослідно-експериментальну діяльність у галузі освіти; - наявність знань про вимоги щодо створення авторських програм, підручників, навчальних посібників тощо.

Діяльнісний	Організаційно-практичний	<ul style="list-style-type: none"> - здатність генерувати нові ідеї, продукувати концептуальні задуми та реалізувати їх на практиці; - здатність до самостійного переносу раніше засвоєних знань і вмінь, методів наукового пізнання в нову ситуацію з опорою на досвід педагогічної діяльності; - уміння бачити альтернативу та знаходити різні способи вирішення творчих завдань; - уміння комбінувати й перетворювати відомі засоби для нових вирішень проблеми;
		<ul style="list-style-type: none"> - створення оригінальних способів вирішення при популярності інших; - здатність до неординарних асоціацій, здатність висувати велику кількість ідей, знаходити результат, що характеризується новизною; - уміння аналізувати, висувати й обґрунтовувати оптимальний варіант рішення; - уміння створювати просторові образи та оперувати ними, володіння прийомами їхнього створення; - уміння імпровізувати, здатність швидко змінювати прийоми дій відповідно до нових умов діяльності; - уміння організувати педагогічне дослідження, експеримент; - уміння прогнозувати процес власної творчої педагогічної діяльності; - здатність до передбачення часткового та цілісного результату власної творчої педагогічної діяльності; - здатність до координування власних творчих зусиль із роботою педагогічного колективу; - уміння узагальнювати і презентувати результати власної педагогічної діяльності; - уміння створювати власний продукт інтелектуальної діяльності (авторські програми, підручники, навчальні посібники, статті, проекти, моделі, експонати тощо) відповідно до досягнень психолого-педагогічної науки.
Рефлексійно-оцінний	Діагностично-прогностичний	<ul style="list-style-type: none"> - діагностично обґрунтоване знання власних творчих можливостей; - систематичне використання методик самодіагностики власного рівня творчого потенціалу; - визначення рівня власної задоволеності в ситуаціях самореалізації, самоствердження, самовизначення; - уміння самостійно визначати еталон творчої діяльності на підставі аналізу сучасних досягнень психолого-педагогічної науки; - уміння порівнювати результати власної творчої діяльності з еталоном за самостійно визначеними або запропонованими критеріями з метою її корекції та самовдосконалення.

До критеріїв творчого потенціалу вчителя відносимо:

– *мотиваційний*, що дозволяє охарактеризувати цілі, мотиви творчої професійної діяльності педагога, його індивідуальну систему цінностей та ставлення до педагогічної творчості;

– *гностичний*, що полягає у вимірюванні рівня засвоєння педагогами знань про особливості творчої діяльності, сутнісні риси творчого потенціалу особистості, освітні інновації, ефективний педагогічний досвід, нормативні вимоги до інноваційної діяльності в галузі освіти, а також в оцінюванні ступеня оригінальності мислення вчителів;

– *організаційно-практичний*, який забезпечує встановлення ступеня практичного оволодіння операціями творчого мислення, з'ясування рівня підготовки педагогів до інноваційної діяльності, використання ними у власній діяльності здобутків педагогічної інноватики;

– *діагностично-прогностичний*, що характеризує ступінь усвідомленості педагогами рівня власного творчого потенціалу й окреслення ними плану дій щодо подальшого саморозвитку.

Показники та критерії творчого потенціалу у їхній сукупності є підґрунтям для визначення рівнів творчого потенціалу вчителя.

Низький рівень характеризує недостатньо розвинений чи недостатньо актуалізований творчий потенціал педагога, слабку сформованість усіх або більшості його компонентів.

Зокрема, в учителів із низьким рівнем творчого потенціалу практично відсутні мотиви до виявів творчості у

педагогічній діяльності. Такі педагоги мають слабо розвинений творчий кругозір, погано володіють теоретичними знаннями про способи виявлення творчості у професійно-методичній діяльності, практично не орієнтуються в нормативно-правових вимогах щодо здійснення інноваційної та дослідно-експериментальної діяльності в галузі освіти.

Вони майже не генерують нових ідей або роблять це невправно, характеризуються шаблонним мисленням, відчувають значні утруднення в організації власної творчої діяльності, презентації результатів своєї роботи, не здійснюють самодіагностики творчого потенціалу.

Середній рівень вказує на незначно, певною мірою, сформований чи актуалізований творчий потенціал учителя, часткову сформованість усіх або деяких його компонентів.

Педагоги з середнім рівнем творчого потенціалу схильні до позитивно-пасивного ставлення до педагогічної творчості інших учителів, не прагнуть використовувати їхній досвід у власній професійній діяльності, надаючи недостатнього значення постійному самовдосконаленню й розвитку власного творчого потенціалу. Вони мають певні знання в галузі педагогічної інноватики, володіють фрагментарними уявленнями про зміст нормативно-правових документів, що регламентують інноваційну та дослідно-експериментальну діяльність в освітній галузі. Такі вчителі епізодично генерують нові ідеї, однак ці ідеї здебільшого є педагогічно недоцільними.

У цілому їхня здатність до шаблонного мислення переважає над проявами креативності, здатність до переносу знань і вмінь у нову ситуацію розвинена недостатньо, а вміння узагальнювати і презентувати результати власної педагогічної діяльності сформовані лише частково. Педагоги безсистемно використовують методики самодіагностики власного творчого потенціалу й відчувають певні утруднення при визначенні рівня власної задоволеності в ситуаціях самореалізації, самоствердження, самовизначення тощо.

Достатній рівень відбиває суттєво розвинений чи актуалізований творчий потенціал педагога, відчутну сформованість усіх або більшості його компонентів.

Учителі з достатнім рівнем творчого потенціалу усвідомлюють необхідність розвитку свого творчого потенціалу й намагаються самореалізуватися в педагогічній діяльності, прагнуть розвивати свій потенціал, однак не мають чіткої мети творчої діяльності. Вони цікавляться ефективним педагогічним досвідом та освітніми інноваціями, час від часу використовують досвід інших педагогів у власній професійній діяльності.

Такі педагоги розуміють сутність педагогічної творчості та провідних концепцій творчої діяльності, у цілому володіють теоретичними знаннями про способи оригінального вирішення професійних завдань і виявлення творчості у професійно-методичній діяльності, ознайомлені з нормативно-правовими документами, які регламентують інноваційну та дослідно-експериментальну діяльність у галузі освіти. Вони здатні генерувати нові ідеї, якщо для цього є зовнішні мотиви, однак ці ідеї почасти потребують подальшого доопрацювання.

Прояви креативності в цих учителів переважають над шаблонним мисленням. Вони характеризуються достатньо розвинутою здатністю до переносу знань і вмінь у нову ситуацію, уміють організувати власну творчу діяльність за наданим зразком, узагальнювати і презентувати результати власної педагогічної діяльності. Учителі в цілому обізнані з критеріями оцінювання творчої діяльності педагога й періодично використовують методики самодіагностики власного рівня творчого потенціалу, відчуваючи незначні утруднення при визначенні еталону творчої діяльності.

Високий рівень свідчить про значно розвинений чи повністю актуалізований творчий потенціал учителя, сформованість усіх його компонентів.

Учителі з високим рівнем творчого потенціалу усвідомлюють важливість безперервного самовдосконалення й необхідність розвитку творчого потенціалу; мають стійкі зовнішні та внутрішні мотиви до розвитку власного потенціалу, яскраво виражене прагнення до творчої педагогічної діяльності. Вони виявляють стійкий інтерес до освітніх інновацій та ефективного педагогічного досвіду, систематично використовуючи здобутки педагогічної інноватики у власній діяльності; мають творчі ідеали в педагогіці і прагнуть їх наслідувати. Такі педагоги характеризуються ґрунтовними знаннями про сутність педагогічної творчості та концепції творчої діяльності, добре орієнтуються у змісті нормативних вимог до організації інноваційної та дослідно-експериментальної діяльності у галузі освіти, за власною ініціативою генерують велику кількість нових ідей, причому ці ідеї відзначаються педагогічною доцільністю та глибиною розроблення.

Учителі вирізняються оригінальним мисленням, значно розвинутою здатністю до переносу знань і вмінь у нову ситуацію, вміннями самостійно організувати власну творчу діяльність, узагальнювати і презентувати результати власної педагогічної діяльності. Вони систематично здійснюють самодіагностику власного творчого потенціалу, самостійно визначають еталон творчої діяльності на підставі аналізу сучасних досягнень психолого-педагогічної науки й порівнюють результати власної діяльності з еталоном з метою її корекції та самовдосконалення.

Висновки... Таким чином, компонентно-критеріальна характеристика творчого потенціалу вчителя дозволяє здійснити комплексне оцінювання досліджуваної якості особистості педагога за критеріями і показниками, конкретизованими на підставі аналізу наукової літератури та власного професійного досвіду.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення компонентно-критеріальних характеристик творчого потенціалу вчителів окремих навчальних предметів, а також інших категорій педагогічних працівників (вихователів, керівників гуртків, соціальних педагогів тощо).

Використана література:

1. Амелюшкина С. М. Педагогические условия развития творческого потенциала младшего школьника в учреждении дополнительного образования : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Амелюшкина Светлана Михайловна ; Акад. повыш. квалиф. и професс. переподг. раб. образования. – Москва, 2011. – 200 с.
2. Дорофеева Е. В. Дидактические условия и критерии развития творческого потенциала студентов на факультативных занятиях по предметам гуманитарного цикла : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Дорофеева Елена Вениаминовна ; Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина. – Казань, 2006. – 24 с.
3. Дубровіна І. В. Реалізація індивідуальної самоосвітньої діяльності вчителів музичного мистецтва в системі післядипломної освіти [електронний ресурс] / І. В. Дубровіна // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 1. – С. 151–156. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2014_1_49.pdf. – Назва з екрану.
4. Иванченко В. Н. Развитие творческого потенциала педагога дополнительного образования в системе повышения квалификации : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Иванченко Валентина Николаевна ; Ростов. обл. ин-т повыш. квалиф. и переподг. раб. образования. – Ростов-на-Дону, 2010. – 210 с.
5. Мартишина Н. В. Становление и развитие творческого потенциала педагога в системе непрерывного педагогического образования : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Мартишина Нина Васильевна ; Ряз. гос. ун-т им. С. А. Есенина. – Рязань, 2009. – 168 с.
6. Меморандум неперервної освіти Європейського Союзу (A Memorandum on Lifelong Learning) [електронний ресурс]. – Лісабон, 2000. – Режим доступу: www.znanie.org/docs/memorandum.html. – Назва з екрану.
7. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.
8. Педагогічна майстерність : підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
9. Рындак В. Г. Взаимодействие процессов непрерывного образования и развития творческого потенциала учителя : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Рындак Валентина Григорьевна ; Российск. акад. образования. – Челябинск, 1996. – 340 с.
10. Савельева И. А. Педагогические условия развития творческого потенциала студентов технического вуза в процессе графической подготовки : дисс. ... канд. пед. наук : 13. 00. 08 / Савельева Ирина Александровна; Магнитогор. гос. ун-т. – Магнитогорск, 2007. – 184 с.
11. Сисоєва С. О. Теоретико-методологічне обґрунтування педагогічної творчості / С. О. Сисоєва // Відкритий урок. – 2005. – № 21-22. – С. 13-19.
12. 2015 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020) – New priorities for European cooperation in education and training [electronic resource] // Official Journal of the European Union. – 2015 / C 417. – Vol. 58. – P. 25–35. – Access mode: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2015:417:TOC>. – Title from screen.
13. Creative Learning and Innovative Teaching : Final Report on the Study on Creativity and Innovation in Education in EU Member States / [by R. Cachia, A. Ferrari, K. Ala-Mutka and Y. Punie]. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2010. – 59 p.
14. Education 2030 : Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4 [electronic resource] / United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. – Access mode: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002456/245656E.pdf>. – Title from screen.

Лунина В.Ю.

ТВОРЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ УЧИТЕЛЯ:

КОМПОНЕНТНО-КРИТЕРИАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

В статье проанализированы взгляды ученых на сущность и структуру творческого потенциала учителя, рассмотрена связь творческого потенциала педагога и его профессионального мастерства. Описана компонентно-критериальная характеристика творческого потенциала учителя, которая содержит перечень конкретных знаний, умений, навыков, качеств по компонентам (мотивационно-ценностный, когнитивный, деятельностный, рефлексивно-оценочный), критериям (мотивационный, гностический, организационно-практический, диагностико-прогностический) и показателям творческого потенциала.

Ключевые слова: творческий потенциал учителя, педагогическое мастерство, компонентно-критериальная характеристика.

Lunina Viktoria

TEACHER'S CREATIVE POTENTIAL:

THE COMPONENT AND CRITERION CHARACTERISTIC

The article focuses on analyzing scientists' perspectives on the essence and structure of the creative potential of a teacher. Many researchers consider that teacher's creative activity is a main factor that affects on the development of pupils' creative abilities and provides the efficiency of the educational process.

The relationship between the creative potential of a teacher and his professional mastership has been revealed. I. Zyazun associates the essence of pedagogical mastership with the personality of a teacher, his social and professional life-style, his ability to manifest initiative in creativity that based on realizing his own system of values. Pedagogical creativity, as a kind of creative activity,

is not only a constituent of professional mastery, but also an external aspect of the creative potential based on set of teacher's personal and professional qualities (creativity, imagination, intuition, creative activeness, ingenuity, professional mobility, pedagogical mastery, preparedness for innovative activity). Teacher's creativity is a combination of successive and interrelated transformations in the creative development of a teacher and his pupils, such as: motivation, personalities, creative abilities, psychological processes.

The component and criterion characteristic of teacher's creative potential which consists of set of knowledges, skills, attainments, qualities itemized by components (Motivating and Axiological; Cognitive; Activities; Reflexive and Evaluative), criteria (Motivational; Gnostic; Organization and Practical; Diagnostic and Prognostic) and indicators of teacher's creative potential has been described. The component and criterion characteristic can be used as a tool for measuring teachers' creative potential, so the author characterizes each of four levels of the creative potential (low, middle, sufficient, high).

The prospect for further research is creating the component and criterion characteristics of the creative potential for teachers of different subjects, for other pedagogues (kindergarteners, club instructors, social pedagogues etc.).

Keywords: teacher's creative potential, pedagogical mastery, the component and criterion characteristic.

Подано до редакції 13.03.2017.

УДК 377.041:005.336.2-057.87

© 2017

Марцева Л.А.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

Стаття присвячена питанням формування професійної компетентності майбутніх фахівців, які повинні володіти новими технологіями й розуміти можливості їх використання, уміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальній і майбутній професійній сфері, працювати в команді, бути готовим до перевантажень, стресових ситуацій, прагнути до самоосвіти.

Автор аналізує поняття «компетентність», «професійна компетентність», розглядає особливості основних компонентів професійної компетентності для адаптації фахівців на виробництві та їх подальшого самовдосконалення в реаліях сучасних суспільних трансформацій. У роботі досліджується компетентність майбутнього фахівця, яка передбачає наявність в особистості внутрішньої мотивації до якісної професійної діяльності, усвідомлення професійних цінностей і ставлення до своєї професії як до цінності. Дається характеристика базових кваліфікацій, висунуто комплекс рекомендацій щодо формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

Ключові слова: компетентність, компоненти професійної компетентності, професійна діяльність, базові кваліфікації.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Науковці пропонують розглядати результат професійної підготовки з погляду компетентнісного підходу, який дозволяє формувати зміст освіти з урахуванням характеристик результату освітньої діяльності. Учені намагаються виділити та систематизувати ключові, базові, професійні компетенції, проте досі не досліджено, які з них є системотвірними у формуванні сучасного конкурентоздатного фахівця. Застосування компетентнісного підходу дозволяє відобразити результати освіти в цілісному вигляді через систему ознак готовності випускника до виконання майбутньої професійної діяльності.

Компетентнісно орієнтована освіта реалізує в педагогічній практиці компетентнісну модель професійної підготовки фахівця – такий проект системи освіти, де основним результатом є професійно орієнтовані компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз останніх досліджень свідчить, щометодологічні та теоретичні аспекти компетентнісного підходу та його інтерпретації на практиці знайшли відображення в роботах таких зарубіжних дослідників, як Д. Міллс, Дж. Равен, Л. Спенсер, В. Хутмакер та ін. і російських учених В.І. Байденка, Е.Ф. Зеєра, І.О. Зимньої, В.В. Краєвського, Н.В. Кузьміної, А.К. Маркової, А.В. Хуторського та ін. Проблему професійної компетентності досліджували В.П. Безпалько, Б.С. Гершунський, О.А. Дубасенюк, О.В. Овчарук, В.О. Сластьонін, Г. К. Селевко, Ю.Г. Татур та ін.

Українські дослідники професійної освіти (В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, С.У. Гончаренко, Р.С. Гуревич, І.А. Зязюн, М.Є. Євтух, В.Г. Кремень, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва) наголошують, що майбутня професійна діяльність є джерелом змісту та форм професійної освіти, компонентами якої є наукові знання, способи діяльності (уміння та навички), проблемні ситуації, здатність особистості до творчої діяльності як результат її професійної підготовки. Компетентність визначає ступінь практичної реалізації професійних знань та особистісних якостей фахівця.

Формулювання цілей статті... Мета статті – проаналізувати сучасні вимоги до компетентності майбутнього фахівця як основи його професійного успіху.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасні вимоги до підготовки майбутнього фахівця складаються під впливом ситуації на ринку праці, а також таких процесів, як прискорення темпів розвитку суспільства і широкої інформатизації середовища. Майбутній професіонал повинен володіти новими технологіями й розуміти можливості їх використання, уміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальній і майбутній професійній сфері, вирішувати проблеми й працювати в команді, бути готовим до